

Historia botaniki podczas 60. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Katowicach (29 czerwca–4 lipca 2025 r.)

W dniach 29 czerwca–4 lipca 2025 r. obradował w Katowicach 60. Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego (PTB). W ponad stuletniej historii PTB był to dopiero drugi zjazd w tym mieście – poprzedni, 48. zjazd, miał miejsce w 1989 r.¹ Hasłem obecnego zjazdu była „Natura zmian... z botaniką w przyszłość”. Obrady odbywały się w Uniwersytecie Śląskim oraz w Międzynarodowym Centrum Kongresowym w Katowicach. Uczestniczyło w nich kilkaset botaników z Polski oraz kilkunastu gości zagranicznych, m.in. z Belgii, Republiki Czeskiej, Islandii, Niemiec i Ukrainy. Na zjazd nadesłano streszczenia 162 referatów i 102 posterów². W porównaniu z poprzednim zjazdem w Warszawie w 2022 r. było ich nieco mniej (wtedy odpowiednio 172 i 141)³. Wbrew dotychczasowej tradycji, zgodnie z którą referaty prezentowane były podczas posiedzeń poszczególnych sekcji PTB, organizatorzy zjazdu przydzielili referaty i postery na podstawie nadesłanych streszczeń do sześciu interdyscyplinarnych sesji: 1. „Biologia roślin, glonów, grzybów – podstawy ich zmienności i klasyfikacji” (22 referaty i 13 posterów); 2. „Fizjologiczne, strukturalne i genetyczne aspekty funkcjonowania roślin na poziomie komórki, tkanki, organu, osobnika” (odpowiednio 30, 26); 3. „Odpowiedź roślin, glonów, grzybów na czynniki środowiskowe oraz mechanizmy i skutki ich wzajemnego oddziaływania” (30, 25); 4. „Spożycie wstecz podstawą rozwoju nowych dziedzin botaniki” (19, 5); 5. „Szata roślinna i jej przemiany” (32, 20); 6. „Obce i inwazyjne rośliny i grzyby: kierunki badań i działań praktycznych” (21, 13).

Najwięcej prezentacji dotyczących historii botaniki znalazło się w sesji czwartej, do której organizatorzy przydzielili także referaty i postery tematycznie niezwiązane z dziejami nauki o roślinach, lecz z historią geologiczną samych roślin, czyli paleobotaniczne, z gospodarką roślinami w przeszłości, z botaniką tropikalną czy popularyzacją botaniki. Historii botaniki lub niektórych aspektów dziejów nauki o roślinach dotyczyło w tej sesji 9 referatów i dwa postery.

- 1 A. Mikula, M. Górecka, *Zjazdy Polskiego Towarzystwa Botanicznego*, [w:] *Polskie Towarzystwo Botaniczne w setną rocznicę powstania (1922–2022)*, red. A. Mostowska, A. Rostański, A. Mikula, Warszawa 2022, s. 56–67.
- 2 *Streszczenia referatów i doniesień posterowych LX Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego „Natura zmian... z botaniką w przyszłość”, Katowice 29 czerwca–4 lipca 2025. Abstracts of lectures and communications of the 60th Congress of the Polish Botanical Society, Katowice, June 29–July 4, 2025*, red. I. Gerold-Śmiećkańska, M. Jędrzejczyk-Korycińska, Warszawa 2025, DOI 10.5586/9788397456549.
- 3 P. Köhler, *Historia botaniki podczas 59. Zjazdu w stulecie Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Warszawie (26 czerwca–3 lipca 2022 r.)*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2022, t. 67, nr 4, s. 221–223, DOI 10.4467/0023589XKHNT.22.046.16977.

Prof. dr hab. Elżbieta Kuta (Uniwersytet Jagielloński) w wystąpieniu *Wędrowniaki z botaniką przez pięć dekad – od spaceru po maratoński bieg* omówiła stopniowo przyspieszający rozwój botaniki w ciągu ostatnich pięćdziesięciu lat.

Mgr inż. Mateusz Sowelo (Ogród Botaniczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), mgr Patrycja Komosińska (Ogród Botaniczny UAM) i dr hab. Justyna Wiland-Szymańska, prof. UAM, w referacie *Historia autorstwa nazewnictwa rodzaju Acer L. (Sapindaceae Juss.) w oparciu o cyfrowe bazy danych* zaprezentowali możliwości, jakie dają tytułowe cyfrowe bazy danych udokumentowanych taksonów roślin w badaniach z zakresu historii nomenklatury botanicznej.

Prof. dr hab. Arkadiusz Nowak (Ogród Botaniczny – Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej PAN w Powsinie, Warszawa) w wystąpieniu *Naturalna zmiana – w przyszłość z botanikami* omówił międzynarodowe sukcesy polskich botaników odniesione w ostatnim okresie, jak badania nad wpływem zmian klimatycznych na rośliny i fitocenozy, nad kryzysem różnorodności roślin i fitocenoz, postępy w genomice roślin czy badania integrujące ekologię roślin z biologią gleby i mikrobiomem.

Dr hab. Dominik Tomaszewski, prof. PAN (Instytut Dendrologii PAN), dr Łukasz Walas (Instytut Dendrologii PAN) i dr hab. Marzenna Guzicka (Instytut Dendrologii PAN) w referacie *Geografia holotypów: w kierunku nowej równowagi* zaprezentowali m.in. współzależność historii eksploracji botanicznych Ziemi i rozwoju instytucjonalnych zielników.

Dr Hanna Fuchs (Instytut Dendrologii PAN), dr Aleksandra M. Staszak (Uniwersytet w Białymstoku), dr Paola Vargas (Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC), Estación Experimental del Zaidín, Granada, Hiszpania), prof. dr Antonio J. Serrato (Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC), Estación Experimental del Zaidín, Granada, Hiszpania), dr Mariam Sahrawy (Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC), Estación Experimental del Zaidín, Granada, Hiszpania), dr hab. Ewelina Ratajczak, prof. PAN (Instytut Dendrologii PAN) przedstawili referat pt. *Klony jako modele – historia i nowe horyzonty badawcze*, w którym omówili m.in. historię użycia dwóch gatunków klonów jako modeli badawczych w fizjologii i biologii molekularnej nasion.

Dr Anna Faltyń-Parzyńska (Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu), dr Paweł Jarzembowski (UPrzyr. we Wrocławiu) i dr hab. Jarosław Proćkow, prof. UPrzyr. we Wrocławiu, w referacie *Zbiory zielnikowe i ich rola w badaniach taksonomicznych* zaprezentowali znaczenie digitalizacji cennych historycznie i taksonomicznie zbiorów zasuszonych roślin na przykładzie Zielnika Uniwersytetu Wrocławskiego.

Prof. dr hab. Adam Rostański (Uniwersytet Śląski), dr Monika Jędrzejczyk-Korycińska (UŚ) i dr Teresa Nowak (UŚ) w wystąpieniu zatytułowanym *Osobliwość flory przemysłowej – od pierwszych doniesień botanicznych po perspektywę jutrzejszych badań* zapoznali zebranych z historią badań tego rodzaju flory na Górnym Śląsku.

Prof. dr hab. Piotr Köhler (Uniwersytet Jagielloński) i prof. dr hab. Ryszard Ochryra (Instytut Botaniki PAN) w referacie *Jan (John) Zier (?–1793), zapomniany polski botanik drugiej połowy XVIII wieku* zaprezentowali najnowsze odkrycia dotyczące życiorysu tego zupełnie w Polsce dotychczas nieznanego botanika działającego w drugiej połowie XVIII w. w Hanowerze, a następnie w Londynie.

Dr inż. Krzysztof Kapała (Ogród Botaniczny UJ) w referacie *Książka kilku pokoleń, czyli historia przewodnika do oznaczania roślin Józefa Rostafińskiego* przedstawił historię jed-

nego z najpopularniejszych polskich kluczy do oznaczania roślin, mającego aż 22 wydania w ciągu 132 lat, autorstwa Józefa Rostańskiego (1850–1928). Dr inż. Kapala jest obecnie przewodniczącym Sekcji Historii Botaniki PTB. Z racji tej funkcji poprosił przed swym referatem o uczczenie minutą ciszy zmarłej w maju Magdaleny Mularczyk, wieloletniej członkini Sekcji Historii Botaniki PTB i autorki cennych opracowań⁴ oraz tłumaczenia na język polski historii botaniki Mägdefraua⁵.

W ramach tej sesji zaprezentowano jeszcze także dwa postery tematycznie związane z historią botaniki. Autorami pierwszego z nich, *Emin Pasza (Biały Pasza) – mało znany badacz flory wschodnioafrykańskiej z Opola*, byli: dr hab. Sylwia Nowak, prof. UO (Uniwersytet Opolski), dr Paweł T. Nowak (Politechnika Opolska), dr Marcin Kotowski (Ogród Botaniczny – Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej PAN w Powsinie, Warszawa) i prof. dr hab. Arkadiusz Nowak (Ogród Botaniczny – Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej PAN w Powsinie, Warszawa). Postać Mehmeda Emina Paszy (Izaaka Eduarda Schnitzera, 1840–1892), pochodzącego z Opola tureckiego lekarza i gubernatora egipskiej prowincji Ekwatoria, była dotychczas w Polsce mało znana. Drugi z posterów, *Zainteresowanie pisarza Henryka Sienkiewicza przyrodą i ogrodnictwem pod wpływem znajomości z botanikiem Edwardem Janczewskim*, był autorstwa dr Izabeli Krzeptowskiej-Moszkowicz (Politechnika Krakowska). Autorka pokazała kontakty botanika z pisarzem, których łączyły więzy rodzinne: żony obu były siostrami.

Pojedyncze referaty, tematyką nawiązujące do historii botaniki, znalazły się także w innych sesjach. W ramach interdyscyplinarnej sesji nr 3. „Odpowiedź roślin, glonów, grzybów na czynniki środowiskowe oraz mechanizmy i skutki ich wzajemnego oddziaływania” dr hab. Aneta Słomka, prof. UJ (Uniwersytet Jagielloński), dr Klaudia Sychta (UJ), mgr Agnieszka Kurdziel (UJ), mgr Rebecca Miszczak (UJ), dr Monika Jędrzejczyk-Korycińska (Uniwersytet Śląski), prof. dr hab. Adam Rostański (UŚ), prof. dr hab. Elżbieta Kuta (UJ) zaprezentowali referat *Rośliny – metale ciężkie: poziomy i priorytety badań ekotoksykologicznych w aspekcie strategii zrównoważonego rozwoju i jednego zdrowia*, w którym omówili m.in. historię badań prowadzonych od lat siedemdziesiątych XX w. nad różnorodnym i wielopoziomowym wpływem metali ciężkich na rośliny. W ramach interdyscyplinarnej sesji nr 5. „Szata roślinna i jej przemiany” wygłoszono dwa referaty. Mgr inż. Robert Pabian (Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Katowicach) w wystąpieniu pt. *Historia Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Katowicach* przedstawił dzieje nie tylko administracji leśnej, lecz także walki o zachowanie i rozwój lasów na terenie województw: śląskiego, opolskiego, częściowo małopolskiego, łódzkiego, świętokrzyskiego i fragmentarycznie dolnośląskiego. Dr hab. Dariusz Kubiak, prof. UWM (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) zaprezentował referat *Historia badań i stan*

- 4 M. Mularczyk, *Ferdinand Albin Pax i dzieło jego życia. Ferdinand Albin Pax und sein Lebenswerk*, Wrocław, Dresden 2021; eadem, *Historia Ogródu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego*, cz. 1, 1811–1945, Wrocław 1998 (Acta Universitatis Wratislaviensis, nr 2103. Prace Ogródu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego, t. 4, z. 1); i w tłumaczeniu na język niemiecki: eadem, *Geschichte des Botanischen Gartens der Universität Breslau/Wrocław 1811–1945*, red. M. Kaasch, U. Monecke, Berlin 2009 (Verhandlungen zur Geschichte und Theorie der Biologie. Supplementband); eadem, *Historia Ogródu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego*, cz. 2, 1945–2010, Wrocław 2011 (Acta Universitatis Wratislaviensis, nr 3316. Prace Ogródu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego, t. 9, z. 1); M. Mularczyk, E. Kuźniowski, *Nauka jest treścią mojego życia... Prof. Stanisław Kulczyński – życie i dzieło*, Wrocław 2018.
- 5 K. Mägdefrau, *Historia botaniki. Życie i dokonania wielkich badaczy*, tłum. M. Mularczyk. Wrocław 2004 (Acta Universitatis Wratislaviensis, nr 2558. Prace Ogródu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego, t. 7, z. 1).

poznania lichenobioty Warmii i Mazur, w którym zawarł rezultaty przeglądu dotychczasowych badań nad zróżnicowaniem gatunkowym porostów (grzybów zlichenizowanych) województwa warmińsko-mazurskiego. Poster pt. *Problemy ochrony roślin leczniczych w Polsce* obrazujący m.in. historię ochrony roślin leczniczych w Polsce przedstawili prof. dr hab. Adam Stebel (Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach) i dr Barbara Bacler-Żbikowska (ŚUM).

W ramach panelu dyskusyjnego „Meandry badań nad synantropizacją flory i roślinności: spojrzenie w przeszłość i perspektywy na przyszłość – kontynuacja dyskusji podjętej na seminarium synantropijnym w Poznaniu w 2024 r.” prof. dr hab. Adam Rostański (UŚ), dr Teresa Nowak (UŚ), dr Izabela Gerold-Śmiateńska (UŚ), prof. dr hab. Barbara Tokarska-Guzik (UŚ) przedstawili, jako wstęp do dyskusji, referat *Przeszłość i przyszłość badań fitogeograficznych na przykładzie regionu górnośląskiego: głos w dyskusji*, którego część dotyczyła ponad dwustuletniej historii badań florystycznych regionu śląskiego.

Łącznie z tematyką historycznobotaniczną związanych było 13 referatów i 3 postery. Stanowiły one niewielką część wszystkich przedstawionych (odpowiednio 8,1% referatów i 2,9% posterów). Nie jest to wiele. Od kilku zjazdów udział tej tematyki wśród referatów pozostaje na zbliżonym poziomie⁶. Świadczy to o utrzymującym się zainteresowaniu historią botaniki, pomimo całej „punktozy”, „słotozy” i „grantozy” nękających botanikę i botaników w Polsce.

Piotr Köhler

Uniwersytet Jagielloński, Wydział Biologii

ORCID 0000-0001-8713-0817

6 P. Köhler, *Zebrań Sekcji Historii Botaniki podczas 50. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Kraków, 26.06–1.07.1995 r.*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 1995, t. 40, nr 3, s. 223–225; idem, *Historia botaniki w obradach 51. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 1998, t. 43, nr 3–4, s. 205–207; idem, *Historia botaniki w obradach 52. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2002, t. 47, nr 1, s. 284–285; idem, *Historia botaniki podczas 54. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Szczecinie (3–9 września 2007)*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2008, t. 53, nr 1, s. 251–253; idem, *Historia botaniki podczas 55. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Warszawie (6–12 września 2010 r.)*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2011, t. 56, nr 1, s. 255–257; idem, *Historia botaniki podczas 56. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Olsztynie (24–30 czerwca 2013 r.)*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2014, t. 59, nr 1, s. 223–225; idem, *Historia botaniki podczas 58. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Krakowie (1–7 lipca 2019 r.)*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019, t. 65, nr 4, s. 219–221; idem, *Historia botaniki podczas 59. Zjazdu*, s. 221–223.